

ANIMADVERSIONES
IN FENNICAM BIBLIORUM SACRORUM
VERSIONEM,

QUARVM

PARTEM NONAM

APPROB. MAX. VENER. FACULT. THEOL. ABOENS.

PRAE SIDE

Mag. JACOBO BONSDORFF,

*S. S. Theol. Doct. & Profess. Publ. Director. Semin. Theolog.
Equite Imper. Ord. de S. Wolodim. in IV:ta Clas:e,*

PUBLICO EXAMINI MODESTE OFFERT

GUSTAVUS WALFRIED HIMBERG,

Stipend. Publicus, Aboensis,

In Auditorio Juridico die XXIV Maji MDCCXXVI.

h. a. m. c.

ABGAE, Typis FRENCKELLIORUM.

vel ab iis locis, quæ ab eo vastata sunt; nemo eis parcer, immo ad eam inopiam redigentur, ut ab iis ipsis, quos vastarunt, denuo quasi ex ruinis panem querant. Alii de vastatoribus eorum explicant; Sed per se patet, eos nullam commiserationem orphanis a se deprædatis præbituros. Emphasis orationis sine dubio later in verbo **חרב** *vastare* & ejus applicatione ad improbum violentissimum. Vastator vastatos a se frustra exorabit & ab iis opem implorabit.

— vers. 23. **ארבה** non est *Kaska*, cimicis species, sed *heindä-sirkka*, locusta. Conf. Ps. 105: 34.

Psalm. 111: 1. Diffitendum non est, **סֹר** significare *confilium*, arcanum, ut Fennicus habet, *neuwo*, sed ipse orationis hujus contextus locum ipsum, in quo consilia habentur, innuit, atque quum metonymicus usus allati nominis sit *coetus*, non dubitamus substituere aliud v. c. *Kokous*. Minā kiitän Herraa hurjaskien kokouksessa ja seurakunnassa.

Psalm. 112: 7. Multo plus dedit interpres noster quam in textu exstat, nam pro *rumore* aut terrore שמיעה *iplam* *poenam* cogitandam vult: *Koska rangaistus tulee*. Rectius: *Koska paha sanoma tulee*, i. e. a terribili periculorum nuntio justus non percelletur, instar improborum, quorum mens mali conscientia semper trepidans ac formidolosa, etiam ad folii cujusque motum concunitur "ut bene Geierus in Comment. h. l.

Psalm. 119: 61. Temere Lutherum sequuntur nostri in nomine **חַבְלִי** & verbo **וַיֵּרֶא** Pielicæ formæ, quando cum Vulgato catervæ *impiorum* *prædatæ* sunt me transfrunt: *Jumalattomain joukko raatelee minua*. Longe melius fuisset Alexandrinum & Hieronymum consulere, qui textus verba presse sequuntur, nec deferunt manifestam metaphoram a funibus sumtam, quibus aliquis intricatus sit.

Græcus habet: Σχοινία ἀμαρτωλῶν περιεπλακησαν μοι. Hieron. funes impiorum implicaverunt me. Propterea enim est nominis חנָן significatio *funis*, & verbum חַנָּה tam ex Hebraismo, quam Arabismo, optime explicatur *circumcingendi*, *circuneundi* notione. Indicat quippe David, nam is utique totius hujus Alphabetici carminis est auctor, se persecutorum suorum, Sauli in primis, laqueis & insidiis circumventum fuisse, semper vero Divinam legem in mente sua habuisse reposatam. Ambigi quidem posset, quales laqueos hic indicatos voluerit scriptor, vitæ amorum, ad seducendum a vero virtutis tramite animum a); Plerumque tamen, ubi funes & laquei simpliciter ponuntur, insidiæ vitæ ac mortis pericula intelligi videntur. Quidcumque autem intelligatur, verba textus patrio sermone ita transferre juvabit: *Jumalattomain juonet ymbâri piirittâwât.*

— vers 118. Tautologia quædam inest sententiæ: *heidân wiettelyxen sâ on sula walhe*, nam *calliditas & mendacium* fere idem innuit. Sin vero ρψ de *vano*, irrito, *falso* explicueris, oritur prægnans sententia: omnis calliditas eorum (*improborum*) stulta est ac *vana*. *Heidân wiettelyxen sâ on turha.*

vers. 126. Concísum verbum πν̄ aliquod suppressum spectat, nempe ψωψω, aut tale quid: Deus exequitur suum judicium, exercet jus — Tempus est, quo Deus judicium, jus exercet, poenas inferendo aut proemia decernendo. Insulæ vero Svecus: *Det är tid att Herren gör der något till*, Fennic. *Jopa aika on, ettå Herra fitten jotakin tekis.* Ellipsis textus optime ex sequenti hemistichio dijudicabimus, nam qui Divinam legem contem-

a) "Jene Bösewichter suchen mich durch List zur Untreue gegen deine Geseze zu verleiten durch Spott über meine Gewissenhaftigkeit" — Hezel.

temnunt non poslunt non promeritam & a Deo definitam poenam metuere. Fennice vertimus: *Herralda on määrratty aika duomiohon, vel rangaismaan.*

Psalm. 121: 5. Differentia inter vulgarem versionem: *Herra kátkekón sinua, & eam, quam textui accommodatorem putamus: Herra kátkee sinua, non quidem tanti est momenti, ut aliam inferat ideam; sed optativum modum non patitur vis orationis, ut potius certa exprimitur spes, Deum tuiturum esse clientem suum.* Postquam enim Psaltes v. 1, 2. intimum suum ad Sionem redeundi decantaverit desiderium, chorus excipit Iraëlitarum v. 3-8, certam Divini potiundi auxilii regi suo ingenerantium spem: *Deus custos Israëlis non dormit, Deus servabit te.*

Psalm. 122: 1. Versio: *Miná iloitseen niistiá, kuin minulle sanotut oват, nec textus exhaustit pulcerrimam fictionem, nec formæ grammaticæ, participii Activi זרנְעַת, convenit. Fingit scilicet David, toto ex corde Divino intentus cultui, se Iraëlitarum piis cohortibus stipatum, acclamantia eorum audire vota: eamus ad ædem Dei, festa scilicet solennia celebraturi.* Hinc ejus gaudium — quia sensus & affectus aliorum assimilantur nostris; Vere dixeris esse regium gaudiūm, nam ubi princeps populo exemplum pietatis, & populus principi idem exemplum devota mente præbet, non potest non amor & gaudium enasci intemeratum, mutuum. Quo sensu si verba Davidis explicare coneris, prout simplex eorum quoque jubet forma, elegantia textus erit manifesta. Ita quippe in Alexandrino: ευφραγθη επι τοις ειρηνοις μαι — *Miná iloitseen niistiá kuin minulle sanowat: Kåykámme Herran huoneeseen.* Conf. Psalm. 42: 5.

Psalm. 126: 1. Prodit ipsum initium hujus carminis, illud esse in captivitatis Babylonicae fine, circa redditum ad patriam, & quasi in primis lætissimi hujus de liberatione nuntii affectibus, compositum. *Quum Deus reduceret captivos.*

tivos. — *Koska Herra päästää Sionin fangit.* — Proinde non juvat transferre posterius hemistichium חַיָּה — in praesenti tempore, sed præterito. Describit scilicet vates statum jam anteactum, sub similitudine somnii — atque qui expergitur e somno, somniasse dicitur. Igitur pro Fennico olemme legendum utique est: *me olimma.*

Psalm. 131: 2. Alienum & saltem nullum commodum exhibet lensum eorum Interpretum ratio, qui particulam נְבָנָה negandi sumunt significatu. Ita Lutherus, Michaëlis, Hezel, Knapp, Seiler, alii. Svecana audit antiqua metaphrasis: *När jag icke satte och sällte mina själ,*
jä värdt min själ avvand, såsom — Similiter Fennicus: *Koska en minä minun sieluni asettanut ja waikittanut, niin*
minun sieluni tuli wieroitetuxi. Et vero Hebraicæ lingvæ
 is idiotismus, ut simplici particula interrogandi בְּנִי si, num
 sæpius negationem, addito autem נְבָנָה annon affirmatio-
 nem & quasi jurejurando confirmatam contestationem
 adferat, cujus idiotismi multa sunt exempla. v. c., Reg.
 20: 23. Hinc elegantissimum & menti Davidis declaran-
 dæ opportunissimum sensum dederunt Schnurrerius, Ro-
 senm. Jacobi, Muuntingh. de Weite, Tingstad. cet. *Pro-
 fesso ita animum meum ad quietem composui, ut ablastra-
 tus erga matrem — ut Dathli utamur versione.* Quis har-
 moniam hujus cum antecedenti non conspicit versu? Da-
 vid enim, in aula fortassis Sauli adhuc constitutus, mo-
 destiam suam ac sincerissimam testatur abstinentiam a do-
 minandi cupidine. "Defendit se adversus criminaciones
 Sauli & aulicorum ejus, quod regnum malis artibus adspira-
 ret". Dath. Vernacula erit versio hæcce: *Tosin olen minä*
asettanut ja waikittanut minun sieluni, niinkuin wieroitettu
lapsi áitistånså, minun sieluni on niinkuin wieroitettu.

Psalm 132: 6. *Pro metſän kedolla manifeste legen-*
 dum est proprium nomen urbis *Jearim*, etenim arca foe-
 deris recipiebatur post redditum e Philistæa, in urbe Kirjath
Jearim. Jearimin Kedoilla.

— vers. 17. Frequenti quidem sub imagine *cornu*, fortissimi in animalibus cornutis membris, solent poëtæ Hebraici adumbrare homines nobilissimos eorumque *profapiam*, quare etiam in propheticō stilo Davidis *cornu* non potest aliud esse quam Messias, quem Judæi faniores Christi tempore jamjam sub hocce nomine intellexerunt, ut patet tam ex paraphrasi Chaldaica, quam carmine Zachariae Luc. 1: 69. Interim tamen non opus esse videtur, textus litteram in translatione quavis premere, sed præstat ad ambiguitatem omnem præcavendam, feminis aut propaginis tenere ideam. Svetice. *åttling*. Fennice: *siemen, wesa*.

Psalm. 135: 7. תְּהִרְחָנָן sunt *thesauri* & quidem reconditi; quia vero minus apte diceretur ventus ex thesauris suis prodire, quam ex *reconditis suis locis*, ut habet *Da*-*the*, & *recondendi*, occultandi idea in verbo sit primitiva, neminem refragaturum putamus, si pro Fennico nostro *tawaroistans* substituamus *kátkóslánsá*.

Psalm. 137: 3. Parallelismo aperte contrariatur derivatio verbi עֲלֹלָה a לַלְלָה *ululare*, quod inde a Lutheri ævo multi translatores adoptarunt tanquam nomen, *ululatum*, hoc sensu: postularunt exactores nostri lætitiam pro ululatu nostro — *i vár grát glade vara* — *meidán itkusamme iloita* — Forte tamen *Alexandrinus*, *Syrus* & *Vulgatus* interpres, veriora edocli, radicem לַל cogitarunt, quod apud Arabes constanter *humi profternere, conjicere*, significat, unde haud improbabile est, in Poel Hebræorum, *abducendi, abripiendi* ideam fuisse in usu. Alex. ὁ απαγορεύεις ήμας, *Vulg.* qui *abduxerunt nos*. Servatur hoc modo parallelismus verbi שׁוֹבֵב *captivatores*. Rite reverend. Tingstad, *de qfs nedtryckt hade*. Mendels. *Unglücks-spötter*, *Munvingh*, *Unterdrücker*. Nos dicimus: *waino-janme waadeit meitā iloitseman*.

— vers. 7. Pro *fanowat*, legendum in imperfecto, quia de re præterita iermo est: *fanoit*.

— vers. 8. Noster transtulit *הַמְּרַשֵּׁת* *hawitetty*, male & contra ipsam rei veritatem, siquidem gens Babylonica tum temporis nondum erat vastata, sed vastanda, ταλαιπωρεις, ut Alexandrinus vertit. Nisi ergo Chaldaeï paraphrastæ & Symmachî auctoritatem, in legendô participio Activo, ληστης, *prædatrix*, prætulerit quis, quod a Ludovico de Dieu, Rosenmullero, de Wette, al. factum, passum illud in futuro tempore explicabimus: olim *vastanda*. Fenn. *hawitettwâd*.

Psalm. 138: 1. Textus: נָרָא אֱלֹהִים etiamsi a multis defensus ac varie expositus, commodam tamen non habet interpretationem. Nam quid est: canam Tibi coram Diis, aut angelis, aut principibus? Fenn. *Jumalitten edesâ minâ sinulle kiitosta weisan*. Quid Dii in templo Dei? Itaque approbantibus Mendelsonio, Munting. de Wett. Kuinoel, affixum 2 personæ addendum est *ra ḥu. coram Te, o Deus psallam*. *Sinulle, o Jumala, minâ kiitosta weisan*.

— vers. 3. Quod in textu duplicata sententia exprimitur: *Tu me fortem facis, in anima mea robur, haud inepte in unum confert metaphrasta noster: annat minun fiellulleni wakewyden*, vel *wahwifstat minun fieluni*.

— vers. 8. Hebreum בְּנֵי Israel transtulit cum ante signano suo Luthero noster: *Herra teke sîhen lopun minun tâhteni*. Rationem habuit angustiæ & calamitatis in præced. versu nominatæ. Ita quoque Alexandr. ποτε απαπεδωτεις υπερ εμε. Neque dubium est, verbum בְּנֵי tam neutrali sumi sensu deesse, deficere, finem habere, quam activo *finem facere, consummare*, ut h. 1 & Psalm. 57: 3. Quid vero sit, quod Deus perficere aut consummare voluerit, querunt interpretes. Kimchi supplet vocabulum יְנִ gratia; forte tamen in genere dici potest, *rem perficere* — aut in mente habuit David Divinum promis-

misum מִשְׁעָנָה, cuius in versu 2:0 meninit; & si consequentiam orationis spectamus, ut fas est, non potuit carminis auctor aliud cogitare quam, quod antea summa cum animi veneratione fiduciaque amplexatus fuit, Divinam scilicet professionem sibi factam. Hoc quidem modo duritas cujuscunque alias ellip eos evitatur, atque orationis coherentiae & parallelismo consolitur. Sequimur ergo Muntinghium & Mendelsonium: *der Herr führt's wahrlich aus für mich, Tingstad. Herren shall min jak utsjöra.* — Fennice: *Herra sen tåyttää, vel, sanansa tåyttää minun tåhteni.*

Psalm. 139: 5. Eadem ambiguitate laborat Fennica & Svecana antiqua versio: *Du skaffar hvad jag både förr och efter gör — Sinā olet tehnyt minuri jálkimáiseni ja ensimáiseni.* Quid vero sit circumcingere aliquem *ante & retro*, optime ex re militari & protectione, ex qua imago petita est, constabit. Divina adumbratur sapientissima providentia in vitæ nostræ conservatione conspicua. Habebis textui fidam hanc translationem: *Sinā ymbäripiirät minua joka tawolda.* Aliorum mittimus explicandi conamina.

— vers. 20. Mirum profecto videri debet, quomodo in contextu non obscuro & lingvæ Hebraicæ ulu satis definito, immo contra veterum interpretum constantem auctoritatem, multi Rabbini & cum iis Christiani haud pauci hallucinarentur, statuentes יְהֹוָה ex Chaldaismo explicandum esse tanquam יְהֹוָה hostis: Hostes tui in vanum efferunt scilicet nomen tuum. Fenn. *Sinun wihollises turhaan lausuwat* (*sinun nimes.*) Textus tamen nihil habet difficultatis. Impii illi in vanum effterunt *urbes tuas*, h. e. pejerant per *urbes tuas* — Fenn. *He turhaan wannowat sinun kaupungeis nimeen.* Hunc quippe per urbes sacras jurandi, atque etiam pejerandi morem antiquum satis fuisse, colligi poterit ex Matth. 5: 35. David, privatam agens Saulo

Saulo regnante vitam, taxat ævi sui pessimos mores, quibus contemtum religionis, blasphemias & perjuria eructaverant aulici regis. Scelerate loquebantur contra Deum; Lectio זרזה est pro אמְרוּ marginali, quam antiqui omnes exprimunt; ea vero dictio exstat pro יאמְרוּ עַלְךָ — Parallela est sententia in sequenti membro: *per urbes tuas pejerant.*

Psalm. 141: 5. Difficillimo in versu præstat textus sequi lectionem, e qua elegantissimus oritur sensus. Vernaculus noster eundem quoque rite assecutus videtur, quamquam transferre neglexerit dictionem: לֹא יִנְאַשֵּׁר non renuet caput meum, scilicet admittere reprehensiones aut plagas, quas vel maxime iteraverit amicus. Hæ plagaæ erunt censendæ tanquam oleum balsamiterum, quod capiti gratum erit. Ad verba: *påáni* *påállå* addantur: *jota en minå hyljå.*

— vers. 6. Frigide & sine sensu vertit Svec. antiquus: *Deras Lärare störte ófver en sten; Så skall man då sedan hóra mina láro, att hon lufsig ár.* Similiter Fennicus: *Heidán opettajansa sysättäkön kiween, niin sitte kuullan minun opetuxeni fuloifexi.* Optime autem post Doederleinum transtulit Dathe: *Dimisi sunt judices eorum per petras & audiverunt ex me sermones non nisi faves. Manifesto enim alluditur ad historiam 1 Sam. 24 "postquam David Saulum & socios ex caverna incolumes dimisisset". Hinc sequitur, nostro sermone reddendum esse: Heidán Ruhtinans kiwirotkosta påásiwát, ja kuulit minun fanoiani ettå he fuloiset olit.*

Psalm. 143: 4. Quia Hebreum מוש in Hitpaél significat attonitum esse, perterritum, levem permutationem vocabuli kulutetu cum kauhistunut postulamus.

Psalm. 144: 2. Satis evictum censuerunt recentiores Critici, receptam lectionem נָבָד populus meus sub mendo cubare, & in pluralem numerum, sine affixo, נָבָד populi, gentes

gentes esse corrigendam, prout jam Chald. Syr. & Hieronymus præiverunt. Plures gentes subjugavit David, non autem populum suum, qui ultro se ejus imperio subjecit. Fennica ergo metaphrasis: *minun kanfani* debet in *kansat* commutari.

— vers. 14. Quum in eo sit occupatus David, ut Deo gratias agat pro victoria, quam in infensissimos hostes, Nesibinos & Ammonitas, post secundum bellum perfectum, reportavit, spondet quoque sibi perpetuam pacem felicitatemque futuram. Cui describendæ non tantum proventus agrorum & pecorum armata, sed etiam familiarum crescentem numerum, atque intestina omnia civitatis bene administrandæ adminicula congerit & accumulat. Pleraque bene sunt a Lutherò, ceterisque animadversa, sed in verbis textus: וְנִזְבַּח יְהוָה יְמִינְךָ יְמִינְךָ cet. penitus divagantur — nihil ultra generalem quandam ideam pro lubitu fere substituentes — Mendell. *kein Schaden, kein verlust*. Svec. *Att ingen skade, ingen olycka eller klagan på våra gator är*. Fenn. *Ettei yhtän wahingota, eikä walitusia, ei kanneta olisi meidän katuillamme*. Periit sic elegantissima adumbratio munitamentorum & praesidiorum, quæ utique ad tranquillitatem publicam pertinent consequendam. Quamdiu muri sunt bene compacti, ut nulla sit *ruptura* (יִתְבֹּשׁ conf. Ps. 106: 23) aut rima, nec hostis extra muros urgeat oppidanos, adeo ut *eruptionem* (תִּזְבַּח) facere cogantur, nec bellici clamores in plateis audiantur, securitas est summa. Hoc sine dubio intendit Scriptor, conciso suo utens dicendi genere. Quodammodo hoc animadvertisit Alexandrinus, cuius est: εἰς τὴν παταπτωμα φρεγμός εἴδε διεζόδος, & Vulgat. — *ruina macerie*. Hinc Muntingh. *Weder von Einfall, noch Krieg*. Rectius tamen transtulimus: *Ingen remna, intet utsfall — ingen klagan uppå våra gator höras må*. Fennice: *Ettei pako muurisa, eikä páalle-karkausia, eikä walitusia olisi meidän katuillamme*.

Psalms. 145: 5. Verbum וְשִׁירָה potest transferri aut meditabor, ut Fennic. Ant. ajattelen, aut quoque eloquar. Posteriorem hanc notionem postulat contextus. Fennic. Weisan, vel julistan.

Psalms. 146: 4. Pro vulgari: Sillá ihmisen hengi pitá erkaneman, ja hánen tánytyy maaxi tulla jállen, accuratio erit translatio: Heidán hengens pitá láhtemán ja maaxi jállens tuleman.

ADDENDA.

Psalms. 48: v. 15. Textum vulgarem sequitur quidem metaphrasta noster, וְיַהְיֵה קֹוֶלְמָאָן אַסְטִי transferens. Dubio tamen caret, junctim esse legendum vocabulum נִזְלָע eodem sensu ac סִימָנָה in æternum, ijankäikkisesti, siquidem ita antiqui omnes multique Manuscripti Codices, consentientibus ævi nostri Criticis plerisque, legerunt.

Psalms. 49: v. 12. Vulgarem quoque textum סְבָרָק intimum eorum, cui serviliter & sine commodo sensu inhæret Lutherus cum suis, permutedum in סְבָרָק sepulcrum eorum esse, fvalent tum veteres translatores, tum hodierni tantum non omnes. Contextus minime dubius. Divites indefeso studio opes corradunt, relinquendas in morte — sepulcra sibi quasi æterna domicilia parant- & nomina dant regionibus subjugatis. Sed dura eos urget mortis necessitas. Deras grift varder deras blifvande hus. Heidán hautans on heille huone olewa ijankäikkisesti.

Psalms. 87. v. 7. In Fennica metaphrasi post tanzisa intra parenthesin addatur vocabulum sanoden, ut pateat hunc esse brevem hymnum. Ipse vero hymnus sine dubio ita effteratur. Kaikken minun autuuden lähde on sinusa.

Corrigenda.

Pag. 30 ad fin. pericordium, leg. pericardium,

-- 34 l. 22 בְּרִי leg. כְּרִי.

-- 35 lin. 28 antecedentibus, leg. antecedentibus.

-- 37 l. 5 prefijo leg. suffixo.

-- 40 not. l. 17 dieser l. dieses, lin. 21 der - leg. da.

-- 53 l. 5 cohærente - leg. coherere.

-- 55 l. 26 tuska - l. tuska.

-- 62 l. 7 Ps. 79: 17 l. Ps. 77: 19.